

Harridslev-lægen der blev verdensmester

Artikel fra Randers Amtstavis 28/7-1980

Kilde: Nørhald Egns-Arkiv, Wikipedia, Google.

Meget apropos den standende strid om Harridslev igen skal have en læge, så fylder den tidligere lægebolig i Harridslev i 75 år.

Det har fået lederen af Nørhald Egns-Arkiv, Peter Østergård, til at dykke ned i gemmerne og her er hans beretning om den første læge, L. J. Madsen, der udover at være dygtig og afholdt også blev verdensmester i riffelskydning.

Peter Østergård fortæller: Den gamle lægebolig i Harridslev fylder 75 år i sommer, men allerede fra 1. september 1900 havde Harridslev haft sin egen læge - Lars Jørgen Madsen, der var født i 1871 på Præstø-egnen, student fra Herlufsholm, medarbejder ved Finsens Lysinstitut og tog medicinsk embedseksamen i 1899.

Sognepræsten i Harridslev, J. P. Jeppe-Jensen, der var initiativtager og foregangsmand på mange områder, udvirkede også at dr. Madsen slog sig ned i Harridslev, hvor han i begyndelsen boede i præstegården og i øvrigt havde konsultation i lejede lokaler i nabogården.

Her købte han en parcel af gdr. Chr. P. Holm for 2.250 kr. og byggede i 1905 lægeboligen, der i dag (1980) fungerer som posthus og håndkøbsudsalg. Det tilhørende udhus rummede i 1905 foruden vaskehus, hønsehus, das og karlekammer også hestestald og vognport. Dengang var det almindeligt, at man ude fra omegnen hentede lægen med hestevogn, men dr. Madsen havde selv befordring og kusk til turene ud i det store distrikt. Det var nødvendigt at have en kusk med til at holde ved hesten, mens lægen tilså patienten.

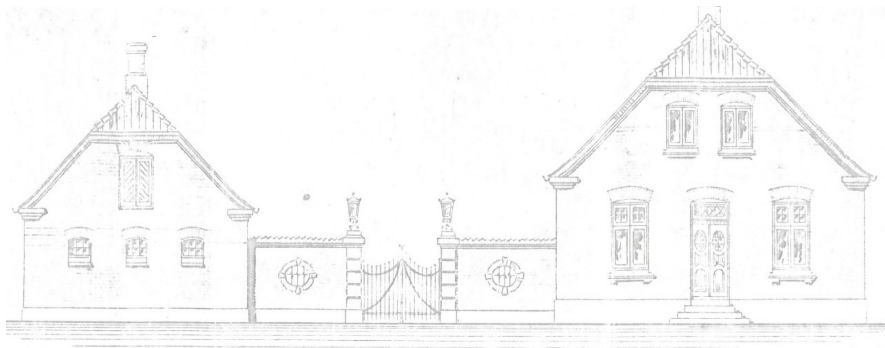
Naboen, malermester Nielsen, var ofte med på natlige sygebesøg og søndag formiddag var de gerne på skydebanen, ide dr. Madsen var ivrig riffelskytte og trænede flittigt til skydekonkurrencer i ind - og udland. Han hentede mange præmier og medaljer hjem og opnåede ved en international konkurrence i Lyon i Frankrig at bliver verdensmester i riffelskydning.

Dr. Madsen døde i en alder af kun 54 år, den 1. april 1925 og efterfulgtes af læge Johs. N. Jeppe-Jensen, sognepræstens søn.

At dr. Madsen ikke blot var kendt som riffelskytte, men også var afholdt som læge bekræftes af, at beboerne rejste ham en mindesten med bronzerelief udført af billedhugger Chas. Christensen, Randers. Stenen, der står i nærheden af lægeboligen og afslørede 26. juli 1925, bærer indskriften: "Læge L. J. Madsen virkede på denne egn fra år 1900 til 1925".

For nogle år siden hædredes hans minde yderligere, da vejen gennem Harridslev fik navnet: Dr. Madsens Vej.

Lægeboligen tegnet i april 1904 af arkitekt J. Ansteen Posselt, Randers.

Lars Jørgen Madsen, født 1871 i Dyrlev på det sydlige Sjælland.

Student fra Herlufsholm Kostskole ved Næstved.

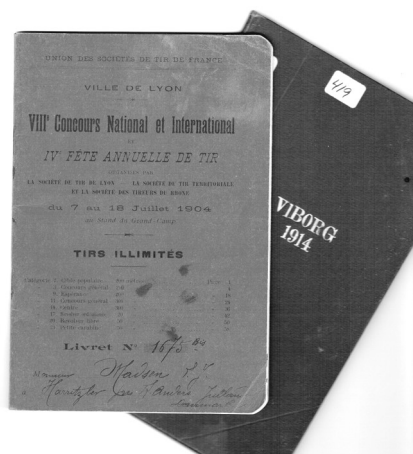
Afsluttede sin medicinske embedseksamen i 1899.

Virkede som læge i Harridslev fra 1900 til 1925.

Død 1. april 1925 - han blev kun 54 år.

L. J. Madsen var ivrig riffelskytte. Deltog i skydekonkurrencer i ind- og udland. Han hentede mange præmier og medaljer. Ved en international VM-konkurrence i Lyon i Frankrig opnåede han at blive verdensmester i riffelskydning i 1904. (bogen til venstre)

Fra der store nationale og internationale skyttestævne i Viborg 1914 modtog han bl.a. et guldur som ærespræmie fra den kongelige belgiske regering, for bedste danske skytte med frit gevær på 300 meter. (bogen til højre)

Lars Jørgen Madsen var født i Dyrlev, Beldringe sogn, i det sydligste Sjælland, 19. juli 1871. Hans forældre var gårdmand Rasmus Madsen og hustru Lisbeth Larsen i Dyrlev.

L. J. Madsen flyttede i 1893 til København for at studere medicin ved Universitetet. Efter studierne flyttede han i efteråret 1900 til Harridslev v/ Randers.

Udover hans lægegerning, var han som tidligere nævnt, konkurrenceskytte og OL-medaljetager. Han var, med hele 5 medaljer, den dansker, der har vundet flest OL-medaljer nogensinde. Lars Jørgen Madsen deltog ved de Olympiske Lege 5 gange.

Ved legene i Paris, 1900, vandt han guld i riffelskydning, 300 m, stående. Ved legene i Stockholm, 1912, vandt han sølv i riffelskydning, 300 m, tre positioner individuelt og bronze med holdet.

Han vandt sit andet OL-guld i holdkonkurrencen i riffel ved legene i Paris, 1920 og yderligere en sølvmedalje i riffelskydning, 300 m fri stående.

Han deltog også i legene i London 1908 og i Paris 1924, uden dog at vinde medaljer.

Totalt gjorde han 26 OL-startere. Hans OL-præstationer var således:

Sølv 1920 Militærriffel, 300 m, stående

Guld 1920 Riffelskydning, Hold, 300 m fri riffel, stående

Bronze 1912 Riffelskydning, Hold, 300 m fri riffel, stående

Sølv 1912 Riffelskydning, 300 m, 3 positioner

Guld 1900 Riffelskydning, 300 m, stående

Lars Jørgen Madsen var medlem af Københavns Skytteforening og Randers Amts Skytteforening.

Tysk riffel 1910-1920 håndbygget af C. G. Haenel.

Belgisk pistol 1910 Browning halvautomatisk.

Erindringspluk fra mit liv

Fortalt af Harry Skjødt Nielsen, Dronningborg:

Jeg er født 2. sep. 1938 i 'Vestervang' på Lindbjergs Vesterhede. Jeg blev født som nr. 5 ud af en flok på hele 10 stk. De første fire blev undfanget og født på Lindbjerggaard, da mine forældre var forpagtere på gården, sammen med fars yngre bror Magnus, som på det tidspunkt endnu ikke var gift. Det første jeg husker fra min barndom er, at min far Kr. Skjødt Nielsen og mine to brødre, Immanuel og Anders, var i tørvekæret i Lindbjergskoven, hvor farfar Marius Nielsen havde et jordlod. Her blev der skåret tørv med en lang kniv, der med et håndtag kunne lukkes i den ene ende, så far kunne hive en lang klyne tørvejord op af dyndet og af den, blev der skåret de fineste tørv der skulle stilles til tørre. Tørvene blev brugt til at fyre med i kakkellovnen i stuen og komfuret i køkkenet.

Jeg var kun en lille knægt da Danmark blev besat af Tyskland og mens krigen stod på husker jeg, at vi knægte råbte til de engelske flyvere, når de fløj hen over gården: "Skyd, skyd englænder, skyd tyskerne" og selvom de ikke kunne høre det, tænkte vi alligevel over, hvad tyskerne mon ville have ment om dette. Vi kunne vel allerhøjst have fået en røvfuld!

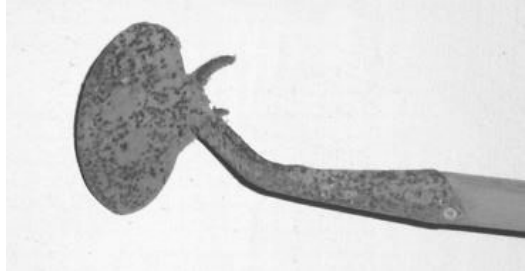

Min skolestart var sommeren 1945, den 1. august. Min lærer hed Jørgen Mortensen, men vi kaldte ham 'Hr. Mortensen' og han var en meget bestemt herre. Hans kone hed Andrea Mortensen og hun var rigtig flink. De havde en søn, som hed Hemming Mortensen og han var meget høj. Jeg husker også at vi børn skulle huske at hilse på dem, når vi var uden for skolen, ellers kunne vi risikere at få én på hovedet af vores forældre. Jeg kom helskindet igennem mit skoleforløb, uden at få nogen på låget, som andre gjorde. Jeg var hverken næbbet eller fræk, og som belønning, blev jeg vist den tillid, at skulle løbe ærinder for både Hr. og Fru Mortensen. Ja! Sikke en belønning.

Vi unger var altid fuld af krudt og hjemme på gården havde vi et meget stort areal at lege på og var det ikke nok, løb vi bare ned i bakkerne. Der var høje skrænter og en masse træer, som vi kravlede i og vi bandt reb op i grenene så vi kunne gyngede. Det gav sus i maven, når vi gyngede ud over en skrænt. Det hændte da også at én eller anden faldt ned og så blev der jo vrælet fordi det gjorde pokkers ondt, at falde ned af skrænten. Vi havde det nu også meget skægt, når vi lavede dæmninger i vandløbet og vandet steg lang op i engen, så kunne vi pjaske i vand, alt det vi ville. Vi skulle bare lige huske at 'sprænge dæmningen i luften' inden vi gik hjem, så vandet kunne løbe ud i bækken - og det gik godt nok stærk, vandet fossede afsted. Det var skægt.

Det var ikke bare leg det hele, vi havde også pligter. Far såede korn og roer, men vi skulle sætte kartofler når jorden var tilpas varm. Så skulle vi holde stykket fri for ukrudt og når de små blade på kartofterne kom op af jorden skulle kartoflerne hyppes, så de ikke tog skade ved en lille snert af frost. Når alle afgrøder var kommet op af jorden skulle de holdes fri for ukrudt og tidsler og det var ikke det allermest interessante børnearbejde. Værst var det nok at roerne skulle tyndes ud og fjernes ukrudt - række op og række ned - og når der var gået ca. en måned skulle man i roerne igen, for at hakke ukrudt væk.

Høsten var en dejlig tid, det foregik som regel altid i august måned og måske lidt ind i september og i oktober skulle kartoflerne graves op, samles sammen og køres hjem. Vi unger blev altid møgbeskidte mens det stod på. Efter kartoflerne var kommet i hus, så skulle roerne tages op. Det foregik med et roe optagejern, som var et jern med en skarpslebent plade, der vender fremad og to lange pigge der vender bagud. Så snitter man toppen af roen i et raskt tag fremefter, og tilbage hakker man spidserne ind i roen og hiver op.

Når vi knægte havde hjulpet far med at tage roer op og køre dem hjem til roekulen, så kunne vi godt falde hurtigt i søvn om aftenen. Og dengang blev man ikke færdig på én dag. Når alt var kulet ned, skulle der harves og pløjes - og det foregik med hest, for vi havde jo ikke traktor dengang.

Efter min konfirmation den 29. marts 1953 skulle jeg ud for at tjene og første sted var Gimminggård. Det var hårdt, for jeg var ikke en stor, stærk knægt og jeg var der kun ½ år. Derefter kom jeg til Grønkær, til et par der hed John og Inger Hoffmann. De havde to døtre, Gitte og Lis, og de var alle fire meget rare og venlige. Jeg var hos dem i en måned i Grønkær, hvorefter de flyttede til Beder ved Aarhus og jeg flyttede med og var der i yderlige 11 måneder. Fra deres gård kunne vi følge med i byggeriet af 'Søsterhøj-senderen' - den var forfærdelig høj, syntes vi. Men hos familien Hoffmann var der skam traktor og ejendommen var kun på 14 tdr. land. Så der blev drevet lidt maskinstation-arbejde fra den lille ejendom. Jeg kørte rundt til mange der skulle have noget lavet i en fart. Der var en stor fornøjelse.

Tiden kom, da jeg skulle rejse hjem igen og det er altid trist at sige farvel. Mine forældre havde på det tidspunkt en gammel vindmølle der lavede strøm og den trængte til at blive skiftet ud med noget nyere. Det var lige noget for mig, jeg har altid været i mit es, når det drejede sig om el og teknik generelt. Jeg hjalp vores installatør med at trække nye ledninger gennem rørene og jeg kravlede ind de steder, hvor han ikke kunne komme ind.

Det var skønt at arbejde med el og jeg fik lovet en læreplads, men det hele gik desværre i vasken da mester solgte sin forretning, inden jeg kom i lære. Ærgerligt!

Min penge skulle der jo til, så jeg måtte igen ud på landet og fik plads på Vamgården, mellem Hald og Tvede. Arbejdet bestod i at køre grisemøg ud om formiddagen, komøg om eftermiddagen og malke køer til kl. 18.30 om aftenen og mange gange var jeg helt alene om det. Jeg skulle kun være der ½ år, fra jeg var 15½ til 16, men det halve år gik altså frygtelig langsomt.

Den 1. maj skulle jeg starte hos en ny smed, der var kommet til Lindbjerg, han hed Peter Andersen. Jeg var meget spændt på, hvordan det skulle gå, for det første han sagde til mig med et smørret grin var, om jeg overhovedet kunne løfte en forhammer. Efter få dage skulle der smedes hestesko og så skulle knægten og forhammeren bestå prøven, og det gik da også bedre end forventet. Og jeg var rigtig glad, for her var ingen grisemøg og komøg! Men der var noget andet, som jeg ikke havde taget højde for og det var de meget, meget dybe vandbrønde! Nogle var gravet så skævt, at jeg ikke kunne se op og andre var så porøse i de mursten der var brugt til støtte, at jeg fik sten og grus i hovedet, når jeg kravlede ned for at skifte pakninger i en pumpe. Dét var ikke spor sjovt. Jeg var ikke ældre, end at jeg stadig kunne blive bange.

Ved høsttid skulle alle heste have nye sko så de kunne stå fast, når de skulle trække selvbinderen, men også når de skulle trække slåmaskinen, når der skulle slås græs til hø og derefter hø-venderen. Smeden havde været i dårligt humør i en uges tid og jeg blev sat til, at save 60 stykker på 10 mm af en jernbaneskinne! Det kan ikke lade sig gøre, at save i en jernbaneskinne med en nedstryger, så jeg tog mit gode tøj og gik!

To dage senere havde jeg arbejde hos Vesterbros Auto v/ Frode Petersen. Han havde været førstemand hos Ford i 11 år før han startede for sig selv og han var alene om at drive sit værksted. Han var en spøjs fyr, men meget dygtig og han havde fået en god idé, som han gik og tumlede med. Ofte skete der jo ulykker med traktorer, hvor føreren kom til skade. Idéen Frode havde fået var, at svejse en bøjle til at montere på traktoren. Så skulle bøjlen afprøves på en mark med en stejl skrænt. Traktoren væltede og bøjlen tog ingen skade. Det var startskuddet til, at Frode begyndte at lave sikkerhedsbøjler til traktorer i 1957.

Det var også i 1957 jeg fik læreplads, som mekaniker hos Bjerregård-Noe i Randers. Bjerregård-Noe var GM forhandler og der var jo de store amerikanske flydere sidst i 50'erne og først i 60'erne. Store, flotte, forkromede flydere! Det var en god læretid hos Bjerregård-Noe og det var også her jeg mødte mit livs kærlighed, Alice. Hun var på kontoret og jeg hentede mere twist end alle de andre, for når det skulle hentes, skulle jeg forbi kontorvinduet hvor hun sad inde bag.

Det blev til mange smil og mere til - og vi giftede os den 11. april 1963.

Efter udstået læretid skulle jeg møde på Varde Kaserne 2. maj 1960 og det var i sandhed en omvæltning for min frihed. Jeg blev senere overflyttet til Langelandsgades Kaserne i Aarhus også kaldet Artillerikasernen, men i 1960 var det 'Jyske Telegrafregiment'. På militærværkstedet reparerede vi Nimbus motorcykler, Jeep, GMC og en del Ford V8. Det var spændende. I 1961 blev jeg overflyttet til Randers Kaserne, også militærværkstedet, og reparerede samme køretøjer, men også gravemaskiner og bulldosere for her var Ingeniørtropperne stationeret. Men militæret var ikke det jeg brændte for, så jeg var ovenud glad, da min tid ved forsvaret var slut.

Akkurat før jeg blev gift med Alice, havde jeg søgt og fået arbejde som mekaniker hos Erling Møller, som havde værksted på Glarbjergvej 35-37. Der var jeg indtil 1972. Jeg husker særligt om nogle kunder fra Norge, der var på vej til Frankrig i en Chevrolet 1934. Den havde brændt nogle ventiler, men det fiksede vi på små 4 dage. Nordmændenes ferietur fortsatte til Frankrig og på tilbageturen kom de igen ind på værkstedet, for at få Chevrolet'en efterspændt og justeret hist og her. De var glade og fortsatte hjem til Norge.

Efter mange år i bilbranchen, havde jeg lyst til at prøve noget nyt. Og en helt anderledes branche var det i hvert fald, for jeg havde søgt job hos 70'ernes store møbelhus i Randers, Hansen Møbler. Jeg skulle begynde 1. november 1972 og der var fuld fart over feltet lige fra dag ét. Der var ofte overarbejde, mange skulle have væg-til-væg tæpper, alle slags tæpper blev pålagt, nogle bedre end andre. Der var for trangt i Niels Brocks Gade, så Hansen planlagde nyt byggeri og det skulle være på Århusvej. Det var i 1974 og byggeriet var færdig på rekordtid og da hele herligheden stod klar, flyttede vi ind. Men i guder, hvor var der pløret overalt udenfor! Der gik også en rum tid før hele huset fungerede optimalt. Der blev hamret og banket, lavet podier og skillerum. Der blev brændt træ i alle længder og bredder og når det blev samlet gjorde det et rigtig godt indtryk af gamle trævægge. Det var et smart påhit. Min arbejdsfunktion var meget alsidig. Med mekanikerbaggrund var min opgave indkøb af biler; varevogne, tæppevogne, lastvogne samt jævnlige vedligehold og reparation af disse biler.

Mit arbejdsområde var også at lagerføre alle de nye møbler, så det var muligt at spore dem. Men fornøjelsen ved det nye byggeri varede ikke længe, for da regnen satte ind, dryppede det gennem taget hundredvis af steder. Alle skruer i taget skulle skiftes og samtidig skulle en lille gummiring sættes i. Det blev tæt og holdbart. Senere blev der bygget ny lagerhal og nyt kontor og en ny terminal, så alle bilerne kunne læsses om morgenen, samtidig. De næste 9 år blev det til mange køreture frem og tilbage med møbler, lave udstillingshuse og meget andet. Efter et uheld med nogle gulvtæpperuller og en skade i ryggen besluttede jeg, at søge andre græsange.

Scandia blev min næste arbejdsplads i september 1980. Det var noget af et kulturchok, for der var helt andre regler der gjaldt. I 1982 havde man planlagt at investere 4 mil. kroner i en 'standsemaskine'. Der var fire mand der skulle en uge til Sverige, for at lære hvordan maskinen skulle programmeres.

Da maskinen skulle samles på Scandia, kom svenskere og skulle samle og justere den og det tog hele 16 dage, før den kørte tilfredsstillende. Nu blev jeg 'maskinchef' og det var nu op til mig, at lave alle de dele folkene skulle bruge og det gik da også over stok og sten. Jeg producerede alt hvad jeg kunne og der var næsten aldrig nok. Flere blev oplært i at betjene standsemaskinen og produktionshastigheden blev sat op. Vi arbejdede i 3-holds skift og hvis maskinen drillede eller gik i stykker, ringede folk til mig, uanset tid og sted. Da vi havde haft maskinen i 3 år, blev den moderniseret for 1,3 mil. kr.

Efter ca. 10 år som 'maskinchef' var der endnu engang fyringsrunde rundt om på Scandia. Jeg blev til min store forbavselse fyret og standsemaskinen blev solgt til en fabrik i Skive den 1. okt. 1993.

Meget skete på Scandia på den tid, fabrikken kom til at hedde ABB-Scandia - det var bare ét navn af mange, gennem tiden - og den gamle togfabriks omtumlede historie herefter, kender alle vist.

Harde politikerne bare besluttet at IC4-togene skulle laves i Randers, så ville fabrikken have levet i dag ... men det er en helt anden historie.

IC3 er et dieseldrevet togsæt, der består af tre vogne med i alt 140-177 siddepladser og en maksimalt tilladt hastighed på 160-180 km/t. Toget er bygget i 1989-98 af ABB Scandia i Randers i 153 eksemplarer, hvoraf 96 togsæt benyttes af DSB i intercity- og lyntogstrafikken. I perioden 2009-2013 kørte DSB's IC3-tog i gennemsnit 385.500 km mellem nedbrud, hvilket gør togtypen til DSB's mest drifts-stabile.

Kilde: Wikipedia

Efter tiden på Scandia, blev jeg efterløønner og derefter pensionist. Min 'fritid' blev brugt på hus og have og alting var i orden, som det nu skulle være.

Men skæbnen ville det anderledes og en forårsdag var der bud efter mig.

Den 6. april 2007 var jeg kørt til gartner Callesen i Vestrup efter plantemuld og blomster til fruens og min have. Mens jeg var ved at lægge det købte i bagagerummet, blev jeg påkørt bagfra af en bilist og slynget 10 meter væk. Folkene i ambulancen arbejdede med mig i 15-20 min. inden jeg blev kørt til Randers sygehus.

Her blev der arbejdet videre med mig, på højtryk. Der blev sat skruer og søm i og jeg blev lappet sammen, så jeg kunne fungere igen. Men alt dette foregik uden min bevidsthed og da jeg vågnede igen, vidste jeg stadig ikke hvad der var sket og at skaden var så stor. En dag jeg særlig husker var, da Alice stod i døren i sit røde sæt, da synes jeg hun så supergodt ud. Hver gang jeg vågnede var hun der, eller også var hun på vej.

Alice var og er stadig, en stor støtte for mig og lidt efter lidt begyndte hun at fortælle, hvad der var sket, for 10 dage siden i Vestrup. Vores to voksne døtre og vores svigersøn har også været utrolige støtter for mig. Alle besøg var med godt humør og stort overskud. Jeg var rullet ind i gips hist og her, min balance var lig nul, mine muskler var væk, trappen til 1. sal var min fjende i lang tid, jeg forsøgte at gøre mig til nytte ved at lave småting, stadig ondt i ryggen akkurat dér hvor bilen ramte mig, følte at jeg ikke kunne slå til, men jeg var overbevist om, at jeg kom på dupperne igen engang ... for min skytsengel havde holdt hånden over mig!

Efter mange, mange kontrolbesøg på sygehuset er det gået stille og roligt fremad, dog er der stadig lidt usikkerhed i balancen og mine ben er ikke så gode, som før ulykken.

Men, hvor er jeg glad for livet og for min hustru Alice og min lille familie!

Vores Guldbryllup den 11. april 2013

"Vasen" - Vadested og Vejdæmning

Navne-jagt: "Kalvevasen" er fra før vejskiltenes tid, men kalvene er tilløbere. Af Anders Riis, redigeret af Inge Johansen

Kilde: *Nørhald Egns-Arkiv*

Sødring: Kalvevasen har vejen først heddet, siden de kommunale vejnavne er kommet, men Vasen har vi altid kaldt den.

Sådan lyder det fra en mangeårig beboer langs Kalvevasen, der i dag er en vejstrækning til Sødring.

Imidlertid kan der kun være én vej af samme navn i hver kommune, og i Nørhald er vejnavnet Vasen altså tilfaldet en anden vej, nemlig forbindelsesvejen fra Kærby ud mod Kærbybro.

Begge navne har imidlertid samme oprindelse, som også kan ses i navnet Vasehuse, samt vejnavnene Midtvasen, som er betydelig ældre end de kommunale betegnelser og det knap så gamle Nyvasen.

26 binds værk hjælp

Hvor såvel leksikon som Nu-Dansk ordbog giver op overfor det gamle danske ord Vase - eller i dialekt Wåse - i andre betydninger end dem, man har på gulvet som pyntegenstande – véd det bindstærke værk fra århundredets begyndelse, Ordbog over det danske sprog, bedre.

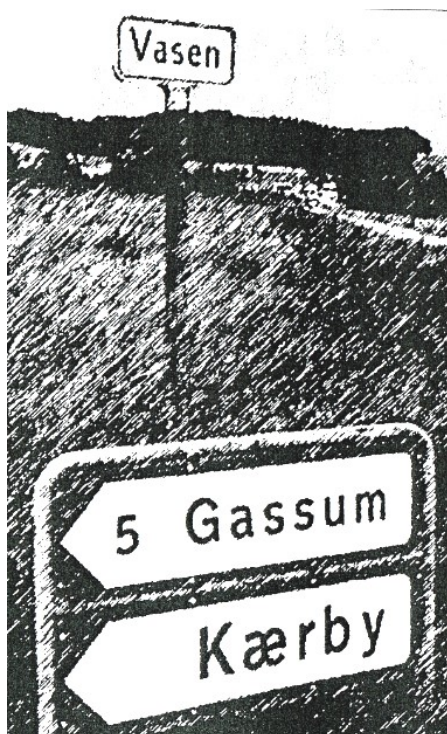
Her forklares det, at Vase kan have flere beslægtede betydninger. Det kan betyde ris-knippe, en vej anlagt på sumpet jord, (med enten ris-knipper eller anden opfyldning som underlag) det kan betyde vadested, eller ordet kan bruges om en primitiv form for mole eller dige ud fra en strand, fremstillet af ris-knipper.

Pæle på marken

I sin tid kaldte vi hele vejen fra Sødring og ind til bakkerne ved Demstrup, altså den yderste del af den nuværende Udbyhøjvej, for Vasen, fortæller vor hjemmelsmand, som også kan berette, at der måske indtil for 15 år siden kunne ses rester af to rækker pæle på marken, ved siden af Udbyhøjvejs laveste sted, neden for bakkedraget.

Jeg har fået fortalt, at de to rækker pæle var resterne af en træbro, hvor folk til fods kunne gå tørskoet over et vadested, som vogne måtte køre igennem, og dermed har vejnavnet 'Vasen' formentlig været møntet på vejen som vadestedet.

Det samme gør sig gældende for vejen med samme navn i Kærby. Kastbjerg ådal har et tykt dyndlag, og her har man måttet lægge en vase ud, for at få en vejforbindelse over ådalen. Når det gælder den senere tilkomne Kalvevasen, stammer den formentlig fra et stykke ager ud til Sødring-enden af Vasen, der i adskillige hundrede år har båret navnet 'Kalv-haven' - et navn, der er fulgt med til en ejendom, som siden blev bygget på området.

”At søbe den kål, man har spyttet i ”

Kilde: ”Spøgelser og Sagn fra Dansk Natur, Nord- og Midtjylland”.

Saltingsgrøften mellem Dalbyneder og Sødring enge er ellers et forsagt vandløb, men et sted er Fanden løs, og det er i et bundløst hul, som kaldes Fandens Kålgryde. Der hvor der nu er hul, var der førhen et udmærket vade-sted og det benyttede en fra Sødring sig af, da han skulle hente jordemoderen til sin kone, der var i 'barnsnød'.

Det var åbenbart ikke deres første barn, for vor bondemand tog sin mission med megen sindsro og da han var kommet til Dalbyneder, hvor jordemoderen boede, fandt han, at et lille besøg på kroen dog aldrig kunne skade. Jordemoderen kunne nok vente lidt. Han kørte derfor vognen ind til vejsiden og bandt hestene, så de ikke løb nogen steder.

På kroen sad der nogle lystige svirebrødre og dem slog den vordende barne-fader sig sammen med. Det blev en længere omgang, for ikke alene skulle der drikkes gævt, det skulle tillige spilles kort.

I mellemtiden lå konen derhjemme med veer og ingen melder om, hvorvidt hun selv klarede fødslen eller ej. Men da den troløse gemal næste dag omsi-der bekvemmede sig til at forlade spillebordet og dingle ud til vognen, kunne han allenfals konstatere, at de arme krikker hverken havde fået vådt eller tørt, medens han dyrkede sine passioner.

Den slags går naturligvis aldrig godt. Hestene trak såmænd skikkeligt og front af sted med vognen, men da man nåede vadestedet, som manden el-lers var særdeles godt kendt med, og kørte ud i vandet, da veg grunden med ét under ekvipagen og vognen samt manden forsvandt i dybet.

Sagnet melder intet om, hvorvidt det lykkedes krikkerne at få spændt seletø-jet af og redde sig i land, men man har da lov at håbe det, for der bør være en vis retfærdighed i slige sager.

'Fandens Kålgryde' er stadig bundløst, og den kan aldrig fryse til, sikkert fordi der er særlig varmt lige under den.

”Livet er andet end det jordiske gods”

Kilde: Arkivmateriale fra 'Mariager Avis' og Nørhald Egns-Arkiv.

Fru Christine Drachmann i Kærby ved Mariager måler rigdom i andre værdier end penge. Hun har altid kunnet glæde sig over de små ting i tilværelsen.

Min rigdom er børnene, familien og vennerne. Jordisk gods er rart at ha', men jeg tror nu ikke, at man bliver lykkeligere af det. Det kan i bedste fald være med til at forsøde tilværelsen for den enkelte.

Fru Christine Drachmann i Kærby ved Mariager har aldrig hørt til dem, for hvem en sparekassebog med nogle tusinde kroner har været det vigtigste her i livet. For hende har værdierne været af en anden karat, og måske finder man heri hendes glæde over de små ting i tilværelsen.

Der er bestemt ikke mange, der har set fru Drachmann i dårligt humør, hun stråler af livsglæde, og hendes humør er ukueligt. Hun har livet igennem taget glæder og sorger i den rækkefølge, de er kommet, og selv i hendes mørke stunder, har hun altid kunnet se en lysning forude. Hendes humør er aldrig blevet knækket, og som altid kender hendes gæstfrihed ingen grænser.

Fru Drachmann fylder i dag 90 år. Gammel af alder, men ung af sind tager hun mod sine gæster med åbenlys glæde, og vel bænket omkring kaffebordet falder talen hurtigt på tidens rørelser. Narkotikaproblemet og aktuelle tv-udsendelser får et ord med på vejen, og fru Drachmann undlader ikke at gøre opmærksom på, at der kan være noget forkert i tiden.

Man føler sommetider, som om ægget vil lære hønen, siger hun. Hendes ord har relation til bl.a. den frie børneopdragelse. Til kravet om at få, uden at yde mere.

Fru Drachmann er åndsfrisk som få i hendes alder, og havde det ikke været for benenes skyld, havde hun muligvis været lige så mobil som i de unge dage. Hendes bevægelsesfrihed er nu indskrænket, men hjælpsomme børn og svigerbørn er altid til hendes rådighed.

Christine Drachmann blev født som yngst af fire søskende på ”Jomfrubakken” ved Mariager. Hendes ungdom havde hun i Gunderup, hvor hendes far var forpagter på den gård, hvorfra grusgraven er udstykket.

I 1904 blev hun gift med murer Anders Vinther Drachmann – i slægt med Holger Drachmann – hvorefter ægteparret flyttede til mandens hjemegn.

Der blev senere bygget en gård ude på marken, og i de følgende år var manden mere landmand end murer, selv om han i det væsentlige selv byggede ejendommen.

Senere overtog ægteparret hans fødehjem i Kærby ved siden af kirken, og i de følgende år var fru Drachmann landhusmoderen, som alle kom til, når de trængte til en hjælpende hånd. Hun skånede aldrig sig selv, ude eller inde.

Fru Drachmann og hendes mand flyttede i krigens år ind i huset, som nu sønnen Åge Drachmann ejer, og i 1954 kunne de fejre guldbryllup. I 1963 mistede hun sin mand.

Sådan har fru Drachmanns levnedsløb formet sig indtil nu, men tallenes opremsning dækker slet ikke personligheden Christine Drachmann. Hun har altid betydet meget for sin egn – i kraft af hjælpsomhed, viljen til at være noget for andre og i hele sin indstilling til tilværelsen.

90 års dagen fejres med familie og venner. 6 børn er vokset op i hjemmet i Kærby, og der er 12 børnebørn og nu 13 oldebørn.

Lidt historik om Christine Drachmann: Hun var født 8/3-1881 i Jomfrubakken ved Hou skov, som yngst af fire søskende. Hun blev gift med Anders Vinther Drachmann den 14/10-1904. Ved folketællingen 1. februar 1906 for Kærby står der, at de bor på gården matr. 5b Kærby. De havde gården indtil 1/5-1937. Anders V. Drachmann døde 22/12-1963 og hustruen Christine levede til 10/3-1972.

Rajgården i Kærby

Erindringer fra mit liv

Fortalt af Gerda Nielsen, Dalbyover:

Jeg mistede min mor som 6-årig og min far valgte at sælge vores landbrug til min ældre bror. Vi flyttede til Sønderbæk, hvor jeg fik min skolegang. Som mange andre kom jeg ud for at tjene, men efter et par år var jeg træt af at tjene på bøndergårde. Jeg havde fundet ud af, at de manglede en pige på Mellerup Afholdshotel, så jeg lånte min fars knallert og efter hans kørselsvejledning drog jeg mod Mellerup. Jeg var ikke stedkendt, jeg troede jo "verden stoppede ved Kjær & Andersen på Østervold". Men da jeg kom til Mellerup blev det nødvendigt for mig, at spørge om vej.

Jeg fik arbejdet og i Mellerup blev jeg kendt med min senere mand, Karl. Vi blev gift og bosatte os på Østerbro i Mellerup. Senere havde vi en slagterforretning i Havndal og en kort overgang også en forretning i Randers, tæt ved Tinghuset. Min mand blev efterhånden træt af at være slagter, han ville hellere være landmand og med hjælp fra familie købte vi landbrug på Gammeljord ved Tvede.

Vi ventede på det tidspunkt vores tredje barn. Stuehuset var faldefærdigt og jeg var grædefærdig! Da jeg lukkede et vindue op, fulgte noget af ydermuren med! Efterhånden fik vi da gjort huset beboeligt. Men det var svært at leve af landbruget, så Karl bekendtgjorde, at vi fik brug for en indtægt mere og han mente, jeg skulle finde et arbejde. Jeg kom efterfølgende til at arbejde med servering i Randers. Vi havde altid haft bil og selvom jeg ikke havde kørekort skulle jeg jo have bilen på arbejde. Der gik 7 år inden jeg fik kørekort! Serveringsarbejdet kunne jeg ikke holde til i længden, det var hårdt for min ryg at skulle række de store og tunge serveringsfade ind midt på bordene.

En dag i 1972 kom Chr. Dausen fra kommunen og spurgte, om jeg kunne hjælpe til hos naboen. Der var konen blevet syg og de havde brug for hjælp til at få passet en handicappet datter. Det var min start som husmoderafløser. Snart fulgte flere opgaver, så jeg var hurtigt på fuld timetal. Vi arbejdede ikke om aftenen og natten og heller ikke i weekender og helligdage, der klarede folk sig selv eller med hjælp fra familie eller naboer.

Vi havde alle de opgaver, som en husmoder tog sig af. Der skulle først og fremmest laves mad, gerne til to dage, så vi ikke skulle komme hver dag. Der skulle bages franskbrød, gøres rent, pudses vinduer, vaskes køkkenloft, tændes op i kakkelovn og måske komfur, hentes brændsel til flere dage.

Når der var tid, skulle der plukkes bær, syltes asier, skrælles æbler osv. osv. Så havde vi strygetøjet og selv støvkluden skulle stryges! Vi pudsede sølvtøj, reparerede tøj, stoppede strømper, luftede sengetøj og vaskede storvask og et sted hjalp jeg endda med at partere gris og et andet sted skulle jeg gå på kirkegården og ordne et gravsted. Enkelte steder havde ikke toilet inde, så vi måtte grave et hul i haven og tømme pottens indhold deri. Et sted havde de en hjemmeboende søn, og familien havde anskaffet sig en halvautomatisk vaskemaskine.

Efter vaskemaskinen havde været i brug forlangte de, at maskinen skulle vendes på hovedet, for at al vand kunne løbe ud af slangerne, så det var godt der var en hjemmeboende søn, for det skulle jeg have hjælp til! Folk var helt klar over, hvor meget tid de var bevilliget, og de fleste steder var der arbejdsopgaver til sidste minut.

Hvis folk var syge, ringede de selv til lægen, og var der behov for en sygeplejerske, var det lægen der sendte hende ud. Husmoderafløser og sygeplejerske havde ikke kontakt med hinanden før først i 80'erne.

I 1976 kom jeg på kursus og så kunne jeg kalde mig hjemmehjælper. Kommunen havde ansat Valborg Johansen til at administrere hjemmehjælpen og hun kom somme tider på tilsyn, der hvor vi var, og så hvilke opgaver vi løste. Vi havde som regel en plan for vores besøg en måned frem, men hvis der var nye opgaver, blev vi ringet op eller fik besked pr. brev.

Vi kørte i vores egen bil og fik kilometerpenge. Et sted kom jeg i 11 år. Konen havde nedsat kraft i den ene side efter en hjerneblødning og en gang imellem kneb det med humøret. Når det var dårligt med humøret, sagde manden: "I dag tager jeg støvsugeren og du får bilnøglen, så tager du min kone med til byen og køber tøj, så vi kan få det humør op". Og så drog vi fra butik til butik, hvor jeg hjalp hende med at prøve tøj. I den by hvor hun og manden boede, var der en dame, der havde brugt tøj i kommission, og der var vi også af og til for at få fornyelse til garderoben.

Først i 80'erne blev der etableret aftenhjælp i kommunen og der fik jeg halvdelen af tiden om dagen og den anden halvdel om aftenen. Når vi skulle "aflevere" en aftenuge til vores kollega, ringede vi til hinanden.

Vi havde mulighed for at melde os til suppleringskurser. Jeg var på et grundkursus i Ålborg i 7 uger, hvor vi lærte madlavning, vask, kunststopning, bading, lidt førstehjælp, psykologi, lidt sygepleje og om arbejdsstillinger. Jeg havde dagarbejde i 13 år og aftenarbejde i 14 år. Den tid, hvor jeg arbejdede både dag og aften, var mødetiderne 8-12 og 18-22. Vi kørte ud hjemmefra og fik arbejdsplanen sendt med posten.

Fra 1985 havde jeg kun aftenarbejde. Der fik folk hjælp til, at huske at tage deres medicin, at få aftensmad, hjælp til at komme i seng, hjælp til toiletbesøg og hjælp til at få noget at drikke. Dengang som nu, var det svært at få folk til, at drikke nok væske. Jeg kom hos en ældre mand, som skulle nødes meget til at få væske. Jeg stillede et glas saftvand foran ham - det skulle gerne være drukket, når jeg kom igen. Og ja, glasset var tømt, når jeg kom, men havde han drukket indholdet? Jeg lagde et stykke køkkenrulle i køkkenvasken og ved næste besøg var glasset igen tømt, men papiret i vasken var farvet rødt!

Efterhånden var der stor travlhed i aftenvagten og det var svært at få ledelsen til at ansætte mere personale. Da jeg fremlagde papirer på, at jeg i min aftenvagt fra 15-24, havde haft 29 besøg og kørt 100 km og ingen spisepause, fik vi mere personale.

I 1999 stoppede jeg med at arbejde og gik på efterløn. Jeg har siden været 'medhjælpende mor' i bager- og købmandsforretningen i Dalbyover.

Min **KØBMAND**

Peder Hansen Boldsen 80 år - Randers Amtsavis 31. juli 1916

Redigeret af Inge Johansen

Den 28. juli 1916 fyldte P. Boldsen, Støvring, 80 år.

"De fleste af byens folk var mødt for at ønske den gamle hædersmand til lykke. Ved chokoladebordet, der var dækket ude i fabrikant Dahls have, hædredes P. Boldsen med taler af pastor Gjelborg og lærer Jensen.

P. Boldsen er veteran fra 64. Han har været enkemand i snart 40 år. I de senere år har han opholdt sig hos sin svigersøn maskinfabrikant S. Dahl i Støvring. Det kan siges om hans virksomhed her, som Blicher siger om den enarmede soldat: "Han flytter kyer, han flytter heist, og småtorv sier han etter".

I de sidste år har hans helbred været noget vaklende. Han har således måttet tage afsked med sin cykel, dog havde han haft stor lyst til at vise de Støvring, at han på sin 80 års fødselsdag nok endnu kunne træde sin cykel. Men siger han, "det er galt med de frihjule, dem kan jeg ikke have med at gøre.

P. Boldsen har altid været i besiddelse en skarp og rammende lune, aldrig blev han nogen noget svar skyldig. Han har stedse haft stor sans for sang og musik. Han kan en rimelig mængde af vores gamle folkeviser udenad, og gengiver dem gerne ved en og anden lejlighed.

Ved fødselsdagen glædede han gæsterne ved at synge en af dem. P. Boldsen har bestandig haft stor interesse for politik, været ivrig venstremænd. Og det er forståeligt, at han med den alder han nu har, har knyttet sin politiske anskuelse til en bestemt person, og med hvem, han med rosværdig trofasthed har kæmpet til det sidste."

Hvem var denne Peder Hansen Boldsen?

Han var ganske rigtig født i Gimming 28. juli 1836, som søn af enke Ane Marie Bach og udlagt til barnefar Hans Boldsen. Ane Marie Bach var datter af skoleholder Rasmus Andreasen Bach i Gimming og hustru Kirsten Laursdatter. Hans Peder Pedersen Boldsen født 16. august 1814 i Mellerup, var søn af Sognefoged og lægdsmand Peder Christensen Boldsen og hustru Karen Marie Hansdatter, gårdbeboere i Mellerup. Hans Peder Pedersen Boldsen blev senere gift med Ane Poulsdatter, de bosatte sig efter vielsen på et husmandssted i Haslundkær.

11. marts 1825 var Ane Marie Bach blevet gift med Jens Mikkelsen der tjente på Gallevangsgård i Albæk sogn. De bosatte sig efter vielsen i Tjærby og senere i Gimming. Men allerede 3. januar 1829 døde Jens Mikkelsen, Ane Marie stod tilbage med to små sønner, hun flyttede derefter ind i fattighuset i Gimming. Her blev Peder født og fik sin opvækst, samt skolegang på Rytter-skolen.

Peder blev konfirmeret i Gimming kirke 1851, han tjente da hos en af gårdmændene i byen. I Gimming mødte han og forelskede sig i tjenestepigen Ane Kirstine Jensdatter, datter af boelsmand Jens Jensen Bay i Borup. Parret blev gift i Borup kirke 21. marts 1862. De boede de første år i Gimming, efter Peder kom tilbage fra krigstjenesten 1864, flyttede han med familien til Mejlby Mark. Han forsørgede den voksende familie som arbejdsmand og det lille husmandsbrug hvor familien boede.

Fra 12. marts - 20. november 1864 deltog Peder i krigen som menig soldat, ifølge det ansøgningsskema han indsendte, for at få sin krigsmedalje, som han selv udtrykte det, var han krigsveteran. Krigen varede fra 1. februar 1864 til 20. juli 1864 hvor Danmark anmodede Preussen og Østrig om fred. Fredsaftalen blev underskrevet 30. oktober 1864 hvorefter Danmark måtte afstå Holsten, Lauenborg og Slesvig. Peder nåede ikke at opleve genforeningen med Sønderjylland 1920.

Sammen med Ane Kirstine fik Peder 6 børn, den første i Gimming 1863, den sidste født på Mejlby Mark 1875. Men lykken skulle ikke vare ved, den 19. oktober 1876 døde Ane Kirstine i hjemmet på Mejlby Mark. Peder giftede sig ikke igen og han klarede sig selv. Det yngste barn var kun halvandet år, men børnene hjalp til i hjemmet fra de var små, de ældste af børnene tog sig af de yngste, hjalp tillige med dyrene, haven, afgrøderne, madlavning etc. Peder fortsatte med at arbejde som arbejdsmand, samtidig med at han havde sit husmandsbrug.

År 1900 flyttede han ind hos datteren Inger og svigersønnen Søren Dahl Christensen i Støvring, hvor han boede til sin død. Peder sov stille ind 10. marts 1919. Han blev begravet på Linde kirkegård.

Kilde:

Randers Dagblad, Gimming og Borup kirkebøger, Danmarkshistorien samt Slægten Boldsen 3. udgave.

Spørgsmål.	Svar.
Navn og Eventuelle Navne?	Peder Hansen Boldsen
Quellen Dag og hvilket War er De født?	28 Febr. Aar 1836
I hvilket War har De deltaget i Krigene?	1864.
Hvilken Krigsdeling (Regiment) har De været i?	2 Inf. Regimente
Hvilket Kompagni, Bataillon eller Bataillon har De været i?	1 Kompagni nr. 16.
Quellen Tid har De været i Krigene?	12 Marts til 7 Novbr.
Har De som Krigsdeling eller som Besatningsmand?	Menig
Har De været i Krigene?	nei
Har De været som Besatningsmand?	nei
Har De været i Krigene?	nei
Har De været som Besatningsmand?	nei
Har De været som Besatningsmand?	nei
Har De været som Besatningsmand?	nei
Har De været som Besatningsmand?	nejmand
Har De været som Besatningsmand?	Kandisants J. Hald Herred Lindsøgen skuldy skat
Har De været som Besatningsmand?	P. Boldsen fra skuldy skat for Skandens

Berettiget
P. Schøller

Her ses ansøgningen, som Peder Hansen Boldsen sendte til Krigsministeriet, efter han havde deltaget i krigen i 1864.

Vi kan se han gjorde tjeneste i 2. Infanteri Regiment, 1. Kompagni som nr. 16 og tjenestetiden var fra den 12. marts til 7. november.

Mange spørgsmål skulle besvares, men alle som havde deltaget i krigen fik tildelt en erindringsmedalje i begyndelsen af 1877.

Den 11. marts samme år, samledes en masse tilfredse medaljemodtagere ved Børsen i København for at vise deres taknemmelighed til kong Christian 9.

Kilde: Nørhald Egns-Arkiv, Statens Arkiver og Wikipedia

Her splejses sammenholdets bånd sammen ...

Artikel fra Randers Amtsavis 11. februar 1977

I landsbyen Kærby syd for Mariager står man sammen om at bevare traditionerne.

Kærby er en lille landsby en halv snes kilometer syd for Mariager. Et typisk dansk bondesamfund med dybe rødder langt tilbage i tiden. Udviklingen er om ikke gået i stå, så dog accelereret langsommere her end andre steder. Det mærker man med det samme. De solide bondegårde læner sig mod hinanden som gårdmænd og husmænd har gjort det altid på dette sted. Man har hjulpet hinanden, man har delt sorger og glæder, har haft - og har stadig et fællesskab. Med en omskrivning i tidens terminologi: Man kommer hinanden ved.

Og Kærby er mere end det. Her hæger man mere om det gamle end de fleste steder, for som en Kærby-borger føjer til: Traditioner er til for at blive overholdt. Nok er en del af traditionerne forsvundet i tidens løb, men meget er stadig tilbage. Og Kærby-borgere hæger om det sidste. Som f.eks. forleden, da 60 samledes i forsamlingshuset for at høre overlærer Peter Østergård, Møllerup, fortæller om en Kærby-dreng, der voksede op i byen for 200 år siden. Han fik efter datidens forhold en udmærket skoleuddannelse, tog til København og kom herfra ud at sejle. Han var med digteren Poul Martin Møller på Østen - det var her "Rosen blusser alt i Danas have" blev til - og under et besøg på Korsika trykkede Kærby-drengen hånd med selveste Napoleon. Det skete, da den franske kejser var på høflighedsvisit ombord på det danske skib.

Herover: Poul Martin Møller; digter, filosof og teolog

Til højre: Asiatisk Kompagnis bygning på Christianshavn

Ingen kendte noget til denne beretning før Kærby's gamle lærer, Chr. Wammen, for mange år siden under et besøg på en bondegård fandt Kærby-drengens dagbog. Slidt og laset.

Dagbogen er siden forsvundet, men man nåede at få den skrevet af og senere affotograferet. Ud fra dette materiale lavede Peter Østergård sit foredrag. I dag er beretningen i Nørhald Egns-Arkivs samlinger.

Samme Chr. Wammen kan Kærby-borgerne i dag takke for, at så meget af det gamle er sikret til eftertiden. Wammen var en flittig og meget interesseret egnshistoriker, der hver sommer cyklede! til Landsarkivet i Viborg. Han støvede kirkebøgerne igennem og skrev en beretning om samtlige 13 gårde og huse i Kærby.

Takket være denne indsats kan nulevende Kærby-borgere spore deres aner flere hundrede år tilbage i tiden. Og Chr. Wammen var også den lærer, der gjorde meget ud af faget historie. Der var tradition for, at eleverne, så snart de var kommet i skole, skulle på tur ud gennem dal-slugten til resterne af en borg som i dag kun fremtræder som en jordvold.

Wammen kunne fortælle, at en flig af Mariager fjord i fordums tid havde forbindelse den vej ind, og at borgen var blevet rejst for at værne om landet mod sejlende fjender. Under Grevens Fejde blev den ødelagt, jævnet med jorden. Og Wammen kunne fortælle, at Kærby i fordums tid havde ligget på den alfare vej mellem Randers og Mariager. Kongerne kom ofte denne vej igennem, når de f.eks. havde været på en tur til Mariager Kloster.

I dag er der ikke meget tilbage af denne alfare vej - den gamle kongevej - men vejens nuværende navn kan let sætte tankerne i sving: Den hedder nemlig Guldgaden.

Og takket være Wammen kan den 80-årige Kr. Skjøtt spore sine aner tilbage til 1600-tallet. Slægtsgården er nu på 10. generations hånd i direkte linje - og Kr. Skjøtt er sat på aftægt i et hus ved siden af. Han har dog fortsat sin daglige gang på gården, hvor han passer ungkreaturene.

Da jeg voksede op i Kærby, var vi alle i familie med hinanden. I dag er der alligevel kommet mange nye til, men det gamle landsbyfællesskab har vi stadig, selv om andelsmejeriet og købmanden er nedlagt. Vi har brugsen, forsamlingshuset og kirken tilbage. Og det står vi sammen om. Kirken løber i det mindste ikke så let fra os. Kærby-drengen vendte omsider tilbage til sin fødeby, stiftede bo og levede her til sine dages ende. Nu hviler hans jordiske rester på kirkegården.

Kr. Skjøtt husker fra sine barndomsår, hvordan man samlede til tørvegilde efter at have været i sving i tørvemosen udenfor byen. Spillemandene spillede til samling på selve arbejdspladsen, og så gik det i sluttet trop til forsamlingshuset, hvor piger og karle trådte dansen i det tøj, de stod og gik i. Sene-re skulle de hjem og passe kreaturerne og om aftenen mødtes de så igen - men i festdragt. Det kunne gå livligt til, dansen gik til den lyse morgen, men selv om tømmermændene meldte sig dagen derpå, skulle det daglige arbejde passes - og det blev det. I forbindelse med høsten samlede man atter til festligt lag - kaldet stubmølle. Og det kunne vare et par dage, hvor kaffepunchen så blev sat udenfor forsamlingshusets dør. Så kunne man forsyne sig som man ønskede. - Også ringridning kendte man i Kærby. Alle disse fester er i dag afløst af andre, men meningen er den samme. De splejser fælleskabet bånd sammen og det er kun af det gode, mener Kr. Skjøtt.

I forsamlingshuset har Kr. Skjøtt fortalt om sit liv i Kærby og han har skrevet en beretning på et halvt hundrede sider om sin tilværelse, sin slægt og sit virke. Mest af hensyn til børn, børnebørn og oldebørn, men også fordi han har følt, at den form for sammenhold, man har haft med hinanden, ikke bør glemmes.

Det har kommende slægter krav på. De kan lære meget af det gamle, siger Kr. Skjøtt.

*Sognefoged, Kr. Jensen Skjøtt f. 29/1-1897 i Kærby
Hustruen Kirsten Marie Jensen f. 17/7-1905 i Skrødstrup
Ægteparret overtog Kr. Skjøtts fødegård kort tid efter deres bryllup i 1926.*

Artikel fra Randers Dagblad 13. december 1916

Kilde: Nørhald Egns-Arkiv

Den 13. december 1916 var der en artikel i Randers Dagblad om oprettelse af en ny bilrute til Randers.

Nedenstående artikel fortæller i korte træk om den ønskede rutebilrute.

Bilrute til Møllerup.

Som det vil ses af omstaaende Annonce, paatænkes det til 1. Januar at faa etableret en indtil 3 Gange daglig Bilrute til Møllerup over Støvring og Harridslev. Den kørende Post ophører til den Tid, og fra Postvæsenet har man stillet sig meget velvilligt og lovet, at Bilen faar Posten at besørge, hvilket bliver en god Indtægt.

For at faa Sagen i Orden afholdes der Møder i Møllerup den 15. og i Støvring og Harridslev den 17. Vi anbefaler Beboerne at give talrigt Møde. Kan Bilruten startes og opretholdes paa overkommelig Maade, vil det være af stor Betydning at have en saa bekvem Forbindelse med Randers, og jo da tillige ogsaa med Nabosognene.

Bilrute til Møllerup.

Som det vil ses af omstaaende annonce, påtænkes det til 1. januar at få etableret en indtil 3 gange daglig bilrute til Møllerup over Støvring og Harridslev. Den kørende post ophører til den tid, og fra Postvæsenet har man stillet sig meget velvilligt og lovet, at bilen får posten at besørge, hvilket bliver en god indtægt. For at få sagen i orden afholdes der møder i Møllerup den 15. og i Støvring og Harridslev den 17. Vi anbefaler beboerne at give talrigt møde. Kan bilruten startes og opretholdes på overkommelig måde, vil det være af stor betydning at have en så bekvem forbindelse med Randers, og jo da tillige også med nabosognene.

Post-Bil-Rute.

Møllerup—Randers.

De, der interesserer sig for, at der mulig bliver Bilforbindelse mellem Møllerup over Støvring og Harridslev til Randers indtil 3 Gange daglig fra 1. Januar, indbydes til et Møde i Møllerup Forsamlingshus Fredag den 15. ds. Kl. 7, i Støvring Forsamlingshus Søndag d. 17. Kl. 4 og i Harridslev Forsamlingshus Søndag den 17. Kl. 7, hvor der vil blive gjort Rede for Planen.

1

Mellerup—Støvring— Randers.

Hverdage:

Afg. fra Mellerup	8,30	Fm. og	1,00	Eft.
Støvring	8,45	-	-	-
Harritslev	9,00	-	-	-
Ank. til Randers	9,30	-	-	-
Afg. fra Randers	11,30	-	og	4,00 Eft.

Søn- og Helligdage:

Afg. fra Mellerup	8,30	Fm.	1,00	Eft.	7,00	Eft.
Støvring	8,45	-	1,15	-	7,15	-
Harritslev	9,00	-	1,30	-	7,30	-
Ank. til Randers	9,30	-	2,00	-	8,00	-
Afg. fra Randers	10,30	-	2,00	-	10,00	-

Holdeplads i Randers: Østergades Afholdshotel.
Chr. Pallesen, Mellerup. Tlf. 1.

Her ses de forskellige
ruter der kunne tilby-
des for 100 år siden ...
én tur om formiddagen
og én tur om eftermid-
dagen.

Rutebilen som dengang
kørte på de små lande-
veje i Nørhald, kunne
fragte ca. 30 personer.

(Postbil). Randers—Mellerup—Tvede.

Hverdage	Afgang fra Randers	Fm. 8,00	Eft. 7,15.
	Harritslev	Fm. 8,20.	
	Mellerup	Fm. 8,45.	
	I Tvede	Fm. 9,00.	
	Afgang fra Tvede	Fm. 7,00	Eft. 5,00.
	I Randers	Eft. 6,00.	

Ekstra Tur

fra Randers Mandag, Onsdag og Lørdag Eftm. 4,00.
Afgangssted: Østergades Afholdshotel.

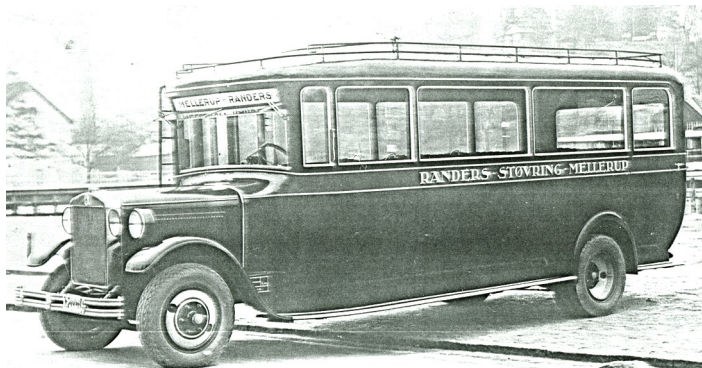
Albæk—Randers.

A. Gærmand Andersen. Telefon Vestrup 12.

Fra **Albæk** Søndage Form. Kl. 10,00
Lørdage Fm. 8,00 og 10,00
Helligdage Eft. 1,00 og 9,00

Fra **Randers** Søndage Eftmd. Kl. 4,00
Lørdage Eftm. 4,00 og 6,00
Helligdage Eft. 2,00 og 10,00

Holdeplads: Frederiksplads. Afg.: Østerg. Afholdshotel.

Birthe "Gjordemoder" i Tornlundhuset.

Artikel fra Randers Amtsavis 5. maj 1979 - kilde: Nørhald Egns-Arkiv

Det kendte idylliske bindingsværkshus i Støvringgård Skov var for en menneskealder siden traktørsted og midtpunkt for søndagsudflugter, friluftsmøder og gymnastikstævner, men for 175 år siden residerede distriktets jordemoder her - i perioden 1795-1825, fortæller lederen af Nørhald Egns-Arkiv, lærer Peter Østergård, Møllerup.

Han har studeret arkivets gamle kirkebøger og bemærker i øvrigt en stigende interesse for hus- og gårdshistorie.

Jordemoderen hed Birthe Pedersdatter og var født i Jennum i 1768. I 1792 blev hun gift med Rasmus Jensen, der i 1795 blev ansat som skovfoged og dermed fik bolig i Tornlundhuset, der således også blev jordemoderbolig. Jordemoderuddannelsen var ret ny. Den første lærebog var ganske vist skrevet i 1725, men egentlig, eksamensafsluttende fødselshjælperuddannelse kom først i gang 1773.

Sognepræsterne i Harridslev og Støvring gav sig næppe af med praktisk fødselshjælpervirksomhed, men Harridslevpræsten fra 1802-1818 provst Frederik Rasch, gjorde meget ud af "gjordemoderen"s fødsels-indberetninger til kirkebogen. I gammel tid brugte man udtrykket "gjordemoder".

Ikke mindst anmærkninger om dødfødte er detaljeret og makabert læsestof. Som f.eks. når et dødfødt barn beskrives: "*Hjerneskillen var ganske sammenfoldet, og fostret var hudløst og havde stærk liglugt*".

I de af provst Rasch førte kirkebøger er oplysningerne om fødselsomstændighederne yderst grundige og omhyggelige. I 1804 "*anmeldte den examine-rede 'gjordemoder' Birthe fra Støvringgårds skovhus en fødsel i Harridslev, hvor moderen var gået til tiden og fosteret fuldbåren, men død før fødslen. Gjordemoderen havde barnet i varmt og koldt vand og pustede nogle gange luft i lungerne gennem et rør, men da det befandtes virkelig død, brugtes ej clystere*".

Engang havde Birthe 'Gjordemoder' sygdomsforfald og sendte i stedet sin gamle moder, Peder Holms enke, Kirsten fra Jennum, til en barselkone i Harridslev. Barnet kom med fødderne først og Kirsten, der var ueksamineret, turde ikke vende fosteret. "*Hovedet kom først fri en halv time efter, og da var barnet livløst. Til oplivelse brugtes forgæves midler beskrevet i en fra amtet tilsendt bog*".

Hjemmedåb

I de omkringliggende sognes kirkebøger figurerede Birthe Gjordemoder meget ofte som den, der holdt barnet over dåben, hvilket var ret naturligt, da hjemmedåb var meget almindeligt.

Også Birthe Gjordemoders og skovfoged Rasmus Jensens egen datter, Mette, blev hjemmedøbt og dåben konfirmeret i Støvring Kirke første søndag i fasten 1797 - søndag 5. marts 1797. Mette blev hjemme hos sine forældre i Tornlundshuset til hun i 1815 blev gift med Niels Madsen Iversen i Mellerup, der var 30 år og gårdmand.

I 1825 rykkede en ny skovfoged ind i Tornlundshuset og Mettes forældre flyttede til Mellerup, hvor Rasmus Jensen døde i 1827 - og Birthe Gjordemoder døde 19. november 1833.

Tornlundshuset hører endnu under Støvringgård Kloster, men er dog udlejet som de øvrige skovhuse, hvorimod skovløberhuset på Koldbakken blev solgt for et års tid siden.

Begge billeder viser Tornlundshuset ved vintertide - huset var idyllisk og lå i smukke omgivelser.

Tornlundshuset havde en 400 år lang historie.

Ulykkeligvis nedbrændte det 400 år gamle hus til grunden, ved tre-tiden natten til søndag 12. juni 2016.

En voldsom brand der fuldstændigt fortærede det gamle, smukke bindingsværkshus.

Heldigvis kom ingen personer til skade ved branden, men familien mistede alt!

Afskrift fra skolekalender 1844 - Gjerlev Herred

Beretning om skolelærerembedernes økonomiske beskaffenhed.

Øster Tørslev pastorat - Øster Tørslev skole.

Distriktets htk. 339 tdr. med 30 gårde, 1 boelssted, 35 huse med og 32 uden jord.

Løn: 6 tdr. rug, 10 tdr. byg in natura, 25 tdr. byg betalt. 10 rbd. som kirkesanger.

Nannest: (del af løn udbetalt i naturalier) 32 lispund brød, mælk til ca. 2 lpd. ost og 25 sn. æg.

Afkortning: 5 tdr. byg og 1 tdr. rug.

Jordlod: 6 tdr. land, god muldret jord tæt ved skolen og en tofte tæt ved stor 3 tdr. land.

Bolig: 9 fag grundmur, opført 1831, 10½ alen dyb, 4½ alen til loftet. Skolestuen udgør de 4 fag. Udhus 7 fag.

Biskoppen og Gjessinggårds ejer kalder vekselvis.

Anmk: Til den lærde skole i Randers svares årligt 1 tdr. 3 skp. 1 3/10 fdk. byg.

I Tørring by, som hører til distriktet, holdes om vinteren særskilt skole, men beboerne lønner og koster selv denne hjælpelærer.

Om sommeren søger alle børn hovedskolen.

Dalbnyeder pastorat - Sødring Skole.

Distriktets htk. 67½ tdr. ufrit og 29 tdr. frit, 15 gårde, foruden Sødringholm, 4 boelsteder, 10 huse med og 4 uden jord.

Løn: 6 tdr. rug og 10 tdr. byg in natura. 20 tdr. byg betalt. 10 rbd. som kirkesanger.

Nannest: 10 skilling af hver gård, mælk til ca. 1 lpd. ost.

Afkortning: 1 skp. rug årlig for bemeldte penge.

Jordlod: 6 tdr. land sandig og forår og efterår udsat for vand. 1/4 mil fra skolen til lodden.

Bolig: 6 fag til læreren, 3 fag til skole, gammel og temmelig indskrænket, 6 fag nyt udhus.

Skoledirektionen har hidtil kaldet. Sødringholms ejer har over 32 tdr. htk. i sognet, så kaldsretten kan uden tvivl tilfalde ham.

Anmk: Til den lærde skole svares årlig 4 skp. byg.

Skolen ligger på en høj banke med en yndig udsigt over Randers fjord. Men mangel på godt vand og stærke vinde fra havet på dette sted, forårsager megen skade på haven.

Raaby Pastorat - Raaby Skole.

Distriktets htk. 70 tdr. frit, som hører til herregården Demstrup, og 245 tdr. ufrit htk. med 36 gårde, 5 boelsteder, 24 huse med og 26 uden jord.

Løn: 6 tdr. rug, 10 tdr. byg in natura, 25 tdr. byg betalt, 10 rbd. som kirkesanger

Nannest: Brødpenge 2 rbd. 1 mark, 12 sk og 3 lpd. ost.

Afkortning: 2 7/8 tdr. byg efter CT. 4 skp. rug in natura.

Jordlod: 8 tdr. land god mark på 1½ tdr. land nær, 1/8 mil fra sk.

Bolig: 5 fag nyt hus til skolestue, 6 fag gammel hus til læreren og 5 fag udhus. Skolen ligger separeret fra lærerens beboelse.

Skoledirektionen kalder.

Anmk: Til den lærde skole svares årligt 1 tdr. 2 skp. 2 4/5 fjdk. byg. Her haves mangel på godt vand.

NB. Opgivelserne af hartkorn er efter taksterne fra matriklen 1688.

I 1844 kom de nuværende hartkornsansættelser.

Vejret - dengang og nu

Aldrig før, har der været talt så meget om vejret som nu. Klimaændringer og voldsommere vejr er meget i medierne for tiden og vi bliver oplyst om, at vi skal være påpasselige med hvad der ledes ud i naturen. Vi bliver gjort opmærksomme på, hvor slem brændeovnen er for luftforureningen, der skal filter på bilernes udstødning, vi skal sortere vores affald og holde igen med dette og hint, for at mindske de voldsomme naturkatastrofer. Og noget er der jo om snakken. Men snakken om vejret var også noget der optog folk for 100 år siden. Til højre ses en artikel, som har været i Randers Dagblad, fredag den 22. december 1916.

Det milde Efteraar.

Skælden har Efteraaret været saa mild som det, der nu er afsluttet, og skælden har Landmanden kunnet udnytte Efteraaret saa godt som dette.

Efteraaret har nemlig i Aar været som et Efteraar hvor været, med passende Temperatur og saa langt, som det efter Almanakken har Berettigelse til at være.

Det lange og milde Efteraar kom i Aar Landmanden rigtig tilpas. Høsten kom sent, og naar Høsten kommer sent, bliver alt andet ogsaa forsinket, det ene Arbejde stjæler Tiden fra det andet, og det, der stadig udfættes og maa vente, er jo Pløjningen. Naar Høsten kommer sent, er man som Følge deraf noget tilbage med Behandlingen af Jorden og Saaningen af Vintersæden. Ja, enkelte har jo desværre i Aar helt glemt det.

I Aar har November vist sig fra den pæne Side, mild og ikke for vaad og har udmærket egnet sig til Bjergningen af Landmandens sidste Afgrøde, Kærne, hvortil ogsaa næsten hele Maaeneden har været anvendt. Selv Aarets sidste Maaned har været ualmindelig mild, saa Pløjningen har kunnet forfættes til for saa Dage siden, da Frostfælden kom og lagde Hindringer i Vejen; men Arbejdet er saa vidt fremskredet, at der nu ved Aarets Slutning omtrent kan meldes færdig.

Det milde Efteraar over ogsaa en heldig Indflydelse paa flere andre Omraader. Mælkeproduktionen bliver bedre. Foderet brøgere og ikke at tale om den store Besparelse af Fødebrændsel, som mange Steder er af stor Betydning.

M.

Dagny og Harald Olsen, Hammerdal, Under Bakken 26, Sødring.

Nørhald Egns-Arkiv besøgte ægteparret, den 15. juni 2016.

Anledninger var en snak om godset Sødringholm, hvor Harald Olsen er godsbestyrer. Han står for pasning af jord og gods sammen med sine medhjælper Carsten Nygård. Dagny Olsen har de sidste 25 år samlet materiale om Sødringholm og besøget hos ægteparret blev en oplevelse for Nørhald Egns-Arkiv. Ægteparret fortalte om forholdene i dag og Dagny Olsens materiale vedr. Sødringholm, fik arkivet overleveret. Her vil historien om Sødringholm blive opbevaret og det var både ægteparret og Nørhald Egns-Arkiv glade for.

Sødringholms mange ejere.

Sødringholm Gods er ikke gået fra slægt til slægt, men har haft mange forskellige ejere. Blandt Aarhus bispestols vidtstrakte godsarealer omtales i år 1300 også jorder i Sødring sogn, umiddelbart nord for Randers Fjords udmunding i Kattegat, og omkring år 1240 erhverves Sødringholm af Øm Kloster. I den ladegård, som har været centrum i bispegodset i Sødring, finder vi oprindelsen til den senere hovedgård Sødringholm. Ikke længe blev Sødringholm i Øm Klosters besiddelse, men gik efter nogle års forløb atter over til Aarhusbispen.

I slutningen af det 15. århundrede nævnes Søren Munk som foged på gården. Med Reformationen overgik godset til Kronen. I 1544 afhændedes 21 gårde i Sødring sogn til Hans Stygge, som samtidig købte Holbækgård. Af det gods som Hans Stygge erhvervede i Sødring, har han sandsynligvis lagt grunden til Sødringholm. Hans Stygge døde i 1568, hvorefter datteren Anne overtog hovedgården. Samme år giftede hun sig med Lage Brockenhuus, der døde året efter. Fru Anne levede til 1592.

Efter hendes død arvede hendes søskende Mourids Stygge, Karen Stygge og Ingeborg Stygge godset. De solgte samme år Sødringholm til rigsadmiral Peder Munk, Estvadgård, der også ejede nabogården Demstrup. Peder Munk døde i 1625 på Sødringholm.

Hans enke Sophie Braha solgte til statsholder i hertugdømmerne, Gert Rantzau til Breitenburg. Han erhvervede samtidig Demstrup og en halv snes år i forvejen havde han købt Gjesinggård i Sønderhald herred. Ved hans død i 1627 blev Sødringholm samt de holstenske og øvrige jyske godser overtaget af sønnen Christian Rantzau, der havde gjort hof tjeneste.

I sine senere år blev han optaget af politiske hverv og blev førsteminister under Kong Frederik III.

Sødringholm var det meste af tiden bortforpagtet af ejerne, i hvert fald i årene 1634-1660. Det gik ikke altid så godt for forpagterne, så efter 1660 overtog godsejeren selv driften. I 1637 opgav Sødringholm sin birkeret og blev i 1674 lagt under Løvenholm Birk, hvor den forblev til 1758.

Svenskekrigene var hårde ved Sødringholm.

Under svenskekrigene blev Sødringholm hårdt medtaget og man har engang haft to kanonkugler til at ligge i stuens pejs til minde om dengang.

Efter krigene var alle havens træer fældet og gærderne ryddet af vejen, slægten Rantzau ejede Demstrup og Sødringholm i over hundrede år. I 1732 var ejeren greve Frederik Christian Danneskjold-Samsøe. Han solgte ti år senere Demstrup og Sødringholm til tidligere prokurator, kancelliråd Hans Eilersen Steinfeldt, der umiddelbart efter afhændede Sødringholm til kommerceråd Ole Olesen fra Aarhus. Skødet blev i 1744 udstedt til dennes stedson, præsten Niels Nielsen Secher.

Sødringholm brændte og blev genopbygget et par gange.

I 1757 brændte Sødringholm og der blev opført en ny hovedbygning i bindingsværk, bestående af tre fløje. Bygningerne findes stadig på Sødringholm men har gennem tidernes løb, undgået forandringer.

På en sandsten, der er indmuret ved tårnet på Sødringholm, er der indskrevet denne tekst:

"Sødringholm. Afbrendte den 25. August 1757. Opbyggt igien Aar 1758 og 59. Jeg faldt hen i en askehob, Gud ved af hvad for våde, Hr. Secher bygte mig igien, ved Herrens hjælp og nåde. Se Herren tog og Herren gav, hans navn være priset. O eftermand min Skiæbne, er dig i korthed priset. N. Secher. - J.M.Anchersen."

I 1768 døde Niels Nielsen Secher som den tids rigeste præst. Han blev begravet i et familiekapel i Sødring kirke. Hans enke, Johanne Marie Anchersen, boede på gården til sin død. Herefter var Sødringholm og Demstrup godser i familien Sechers eje til omkring år 1800. Fra 1800 til 1906 var der forskellige ejere til Sødringholm.

Branden på Sødringholm.

I 1906 blev Sødringholm overtaget af Valdemar A.P.H. von Buchwald. Han ombyggede østre sidefløj og byggede det lille tårn, der i dag er på vestsiden af hovedfløjens frontspice.

Buchwalds enke solgte i 1925 Sødringholm til skovrider C. Chr. Branth. I 1934 brændte gårdens avlsbygninger, hvorefter en ny avlsgård opbyggedes. Ved denne brand gik der ild i klokketårnet på Sødring kirke, som før hørte med til Sødringholm, men blev afhændet i 1920-1921.

Sødringholm Gods, som det så ud i 1667 - kunstner ukendt.

Sødringholm Gods, som det ser ud i dag - anno 2016

Om branden i 1934 er der skrevet således:

"Der indebrændte i alt 55 dyr, mens de øvrige takket være et meget energisk redningsarbejde, kom ud af de brændende bygninger.

Sen i går eftermiddags lykkedes det at bekæmpe ilden på Sødriugholm og i Sødriug kirke. Tårnet led betydelig skade ved branden, men når det i det hele taget lykkedes at redde kirken, skyldes det først og fremmest det enestående dygtige slukningsarbejde, der blev gjort af Randers Brandvæsen. Uden den indsats var kirken sikkert brændt ned til grunden.

Det beundringsværdige redningsarbejde.

Der blev i det hele taget udført et beundringsværdigt redningsarbejde. Da ilden opstod ved 13-tiden, var næsten alle gårdens karle rykket ud på arbejde. Der var kun et par stykker hjemme, men så snart fru forvalter Mølbak opdagede ilden, begyndte karlene sammen med godsejer Brandt, frk. Brandt, forvalter Mølbak og skovfoged Fuglsang, på redningsarbejdet.

Skovfoged Fuglsangs dåd.

Skovfoged Fuglsang ydede alene et smukt stykke arbejde. Pludselig kom han i tanker om en svinesti, hvor der opholdt sig ca. 40 svin. Uden at betænke sig et sekund trængte skovfogeden ind i den brændende bygning og fik alle svin reddet. Da Fuglsang kom ud, var han meget medtaget af den kvælende røg.

Hvad der indebrændte.

Det er nøjagtigt opgjort, hvor mange dyr der er indebrændt. Det drejer sig i alt om 27 fedesvin, 12 søer, 1 orne, 10 smågrise, 5 kalve. Der indebrændte desuden rug fra 23 tdr. land samt 60 læs hø. Resten af den indavlede sæd reddedes. De reddede kreaturer er en del opstaldet rundt omkring i byen, og dels anbragt i en fårefold ved gården.

Forsikringssummerne.

Godsejer Brandt oplyser i dag overfor avisen, at alle bygninger er forsikret i Den alm. Brandforsikring for 200.000 kr. Løsøret samme sted for 100.000 kr. Brandvæsenet fra Randers tog hjem kl. 22.00 mens Zonebrandvæsenet fra Dalbyover holdt vagt ved brandstedet hele natten og dængede ustandselig vand over ruinerne. Branden på Sødriugholm og i Sødriug kirke har for øvrigt vakt den største opsigt landet over.

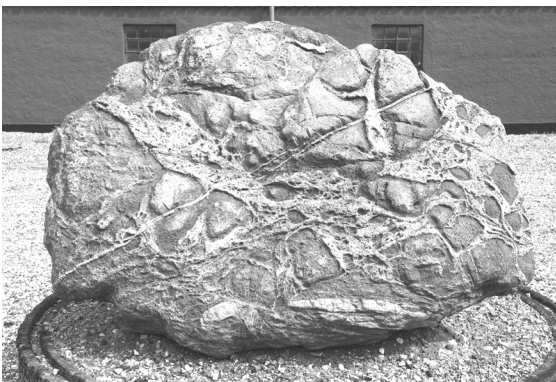
Randers Dagblad, den 22. november 1934"

Dagny Olesen som ses her, har sammen med ægtemanden Harald, været godsbestyrere på Sødrieholm i mere end 25 år.

Ud over at være godsbestyrere, har ægteparret også bestyret Hammerdal, hvor de har boet lige så længe.

Her ses gården Hammerdal og den ganske særlige sten, der står som en skulptur, midt på gårdspladsen.

Den smukke sten er *"såmænd bare blevet fundet på marken, og jeg syntes den var rigtig pæn"* fortæller Dagny om den særprægede sten på gårdspladsen på Hammerdal.

Forskellige ejere af Sødringholm.

I 1946 købte Lauritz Sørensen Sødringholm, som i 1954 blev solgt til landsretssagfører Tage Henning Carstensen. Gården 'Hammerdal' blev solgt fra midten af 1930-erne. I 1961 tilbagekøbtes Hammerdal, som skovrider Brath havde frasolgt. Desuden blev der tilkøbt 194 tdr. land, således at det samlede areal dengang kom op på 1.293 tdr. land. Landsretssagfører Carstensen foretog mange istandsættelser efter sin overtagelse af Sødringholm og fik gården bragt 'på fode'.

Således blev hovedbygningen moderniseret i 1954-55 af arkitekt Ejvind Drayby og i de følgende år blev avlsgården udvidet og ombygget af arkitekt Børge Christensen. Han byggede atter på avlsgården, efter at svinestald, roehus og ungkreaturstald brændte i efteråret 1965.

I 1985 døde landsretssagfører Tage H. Carstensen, forinden hans død havde hans søn godsejer Ulf Hjerl Carstensen overtaget Sødringholm. Ulf Hjerl Carstensen blev medejer af Sødringholm i 1970, og den 1. januar 1974 var han enejer. De første år boede godsejer Ulf Hjerl Carstensen med sin familie på Hammerdal og ved sin fars død flyttede han med sin familie på Sødringholm.

Fra København til Sødringholm.

Godsejer Ulf Hjerl Christensen fik sin opvækst i København, så det var en barsk overgang at komme til Jylland. Efter sin realeksamen fik han en landbrugsuddannelse. Han var elev på Støvringgård og på Gjorslev. Siden var han i England som forvalter, hvorefter han på Lyngby Landbrugsskole fik sin driftlederuddannelse. Godsejer Ulf H. Carstensen boede sammen med sin hustru Kirsten og deres to døtre i Hovedfløjen.

På Sødringholm drev man traditionelt landbrug med svin, frø og fremavl, her var det især maltbyg, hvede og ærter. Der var ingen malkebesætning, men specialproduktion af bla. Sædekorn i store mængder. Dengang hørte der 700 tdr.land skov til Sødringholm, som man drev ved hjælp af skovfoged og skovarbejdere. Skoven er ældgammel fredsskov med gamle ege- og bøgeskove, og siden familien Carstensen overtog Sødringholm, blev store arealer plantet til med skov. Dengang havde man i samarbejde med statskovrider Jens Hvass og godsejerens mor Aase Hjerl-Hansen, via edb, lagt planer for skoven 10 år frem i tiden. Dengang var jagten lejet ud og Sødringholm leverede pyntegrønt til gravene på kirkegårdene i det meste af det tidligere Nørhald Kommune.

Ka´Fiils i Linde

Aage Sørensen i Mellerup optegnelser fra Linde og Lindbjerg om Ka´Fiils.
Arkivmateriale redigeret af Inge Johansen.

Fhv. gdr. Jens Lassen, født 1866, fortæller:

Ka´Fiils (Ka´= Karen) i Linde var en gammel kone, da jeg var dreng, men jeg kan da sagtens huske hende. Alle var bange for hende, for hun ville forgøre deres kreaturer. Der var en lille gård ved siden af, Søren Smed hed manden, han kom i møde med hende en morgen tidlig. Hun kom strygende langs hans staldlænge, og han havde mange kreaturer der blev syge. Hun kunne skabe sig om til en hare. En gammel mand, bødker-Niels fortalte, at når han om morgenen tidligt kom ind i hendes gård, var der altid en hare inde i gården, og den var ikke til at genne ud.

Ka´Fiils havde først en mand, der hed Jens Sørensen, en stor stærk karl, som havde været hestegarder. Han var slem til at savle, og når de var i byen sammen, havde hun et tørklæde i lommen til at tørre hans mundvige med. Da han døde, giftede hun sig med en fra Årslev, der hed Jens Lassen.

Hun havde en datter der var gift med Per Iversen i Mellerup Annexgård, En aften hun havde været i Mellerup, sagde de, at hun havde været nede for at lave noget. "*Hon var så møj en grimme jen for de høvders skyld*". Ellers var hun var hun såmænd flink nok ved Jens Lassens far. Ka´Fiils gik meget i kirke og var gerne den første ude, sammen med præsten.

Ka´Fiils og soen i Linde hule.

Murer Rasmus, som var en gammel mand, kom en sen aften gående tværs over Ka´Fiils mark. Lige med ét var soen efter ham, så han ikke kunne komme nogen vegne. Den blev ved med at kredse om ham, og Rasmus stod stille og så på den, men den gjorde ham ellers ikke noget. Det var den grimme heks Ka´Fiils, der havde sat soen efter ham, fordi hun ikke kunne li´ at nogen gik og trådte i hendes mark. Rasmus ville godt tage sig en dram, men den dag var han ædru.

Ka´Fiils blev lam.

En gårdmand i de nedre byer (Albæk, Vestrup og Tjærby) havde en del kreaturer, som var blevet dårlige. Han troede de var blevet forgjorte. I de dage så han en hare løbe rundt og snuse ved hans huse, og så løb han ind efter jagtgeværet og sendte et skud hagl efter haren, og ramte det i det ene ben. Så opdagede han, hvem hans skadesmand var, for netop på samme tid blev Ka´Fiils lam på det ene ben, som akkurat svarede til det ben, han havde ramt på haren.

Husmand Anton Jensen, Lindbjerg bakke, fortæller:

Ka´Fiils i Linde kom tit ned til Mellerup for at se til datteren, og så kom hun gerne smuttende bag om Koldbakken. Enhver vidste, at hun havde sit rend der. Så var der en jæger, der skød en hare mere, nede ved korsvejen, og han ramte den også så vidt, at den blev halt, men den humpede alligevel fra ham og løb i retning af Koldbakken. Det var nok i det ene bagben, den var ramt; men så kom Ka´Fiils i Linde til at gå på et dårligt ben og så vidste de, at det var sandt. Det var hende han havde ramt, og nu gik hun med gale ben.

Ka´Fiils og kreaturerne.

M. Mathiasen fortæller: Ka´Fiils stod med min far i hans svinehus og talte med ham om svinene. Imens stod hun og kløede en af grisene på ryggen. Det kom en af bymændene og så, og da Karen gik, sagde manden, at min far hverken skulle lade hende se eller røre ved nogle af hans høveder, navnlig det sidste var galt, for selv havde han en gris, som Karen lige havde kløet på ryggen, og den blev til en hork, som han ikke fik det mindste held med og kun havde tab af.

Der var én der en nat hørte, at der var uro i hans kostald, han stod op og gik derud, og da stod Ka´Fiils oppe ved det spand køreheste, som var der. Der havde han taget hende to gange. Hvad stod hun der efter, hvis det ikke var for at gøre ondt.

Manden som fik Ka´Fiils gård, så tit en hare gå og snuse der i gården efter at hun var flyttet. Den var ikke til at genne væk, og den løb også rundt efter, at Ka´Fiils var død, og han sagde for bestemt, at Ka´Fiils gik igen der i gården, i harens skikkelse.

Ka´Fiils ejede den gård som Anton Hoe nu har. Han husker hende som en gammel kone, som sad i et hus i byen, sammen med en aldrende datter. Folk sagde hun var en grim heks, men hun kunne såmænd ikke mere en andre folk, hun havde en større forstand, og så var hun nok så mundrap.

Ka´Fiils boede i et hus med tre tønder land, der var udstykket fra hendes gård. Datteren hed Marianne, i byen kaldtes hun Marianne Ka´Fiils. Hun døde 1932, 84 år gammel, mens hun stod og kulede jord på sine roer.

Datteren Bodil, kaldet Bodil Ka´Fiils bor på stedet endnu 1933, hun er ca. 58 år og mistænkes ikke af nogen. Stedet hedder endnu Ka´Fiils.

For et par år siden kom en urmager fra Randers og spurgte, hvor Marianne boede. Han vidste, at de havde CYPRIANUS (lille hæfte med vejrvarsler, forudsigelser, drømmetydning, menneskers skæbner osv.) og den ville han gerne have fat på, til forhandling. De to gamle kvinder blev vrede og jog ham straks ud af døren.

Efterskrift:

Karen Nielsdatter var født i Hald 1812, som datter af gårdbestyrer Niels Pedersen Fiil og hustru Bodil Simonsdatter. Faderen døde 24. december 1828 i Hald, 49 år gammel, som fattiglem, moderen boede i fattighuset i Hald, flyttede efter 1840 ind hos Karen i Linde. Bodils søn Peder Nielsen Fiil blev senere gårdmand i Hvidsten. Efter 1850 bosatte gamle Bodil sig hos sønnen og hvad grunden var, til flytningen fra datteren i Linde vides ikke.

1. april 1833 kommer Karen fra Albæk sogn til Linde, hun skal være tjenestepige hos Jens Sørensen, der var gårdmand. Den 5. oktober samme år bliver parret gift i Linde kirke, Jens var 46 år gammel. Parret får i årene 1834 - 1848, seks døtre og to sønner. Den 9. juni 1849 døde Jens ifølge kirkebogen af koldfeber, 61 år gammel. Den 23. februar 1850 blev Karen gift med Jens Larsen fra Bjerregrav.

Parret fik en datter Maren født 5. september 1851. Det blev et kort ægteskab, for den 17. oktober 1856 døde Jens på gården i Linde 55 år gammel, af strubehoste.

Det må have været et hård liv for Karen. En søn og to døtre døde som spæde, en datter Kirsten i 1859, 20 år gammel, en datter Bodil i 1860, 18 år gammel, datteren Dorthe der var gift gårdmandskone i Mellerup døde i 1878, og i 1879 døde Gjertrud 34 år gammel, hun boede sammen med søsteren Mariane i hjemmet.

Efter at have solgt gården, flyttede Karen ind i et hus i Linde med 3 tønder land, som hun fik udstykket fra den gård hun ejede. Her boede hun sammen med datteren Mariane og barnebarnet Bodil Kirstine. Derudover havde hun en søn Søren, det var de eneste to af børneflokket der overlevede Karen.

Datteren Dorthe blev gift med enkemand og gårdmand Peder Pedersen Skipper fra Mellerup den 3. november 1866 i Linde kirke - og ikke Jens Iversen. Men allerede den 3. juni 1878 døde Dorthe i Mellerup af tæring. Sønnen Søren blev gift og bosat i Hald som gårdmand.

Karen giftede sig ikke igen, hun forblev enke til sin død 27. december 1900 i huset i Linde. Hvad grunden var til den onde sladder om Karen, har Anton Hoe nok fat i noget af det rigtige. Hun kan have været klog, og hvis hun også har været hurtig og rap i replikken, skulle der ikke mere til.

Men hun opnåede, trods al sorg og modgang, at få en vej opkaldt efter sig.

Frihedsstenen i Hald

Frihedsstenen står i et anlæg ved byens gamle gadekær, i nærheden af Hald-Kjærby Centralskole.

Hald Gymnastik- og Borgerforening med bl.a. Albert Kjærgård, som en af personerne i forgrunden tog initiativet til at rejse et mindesmærke for befrielsen den 5. maj 1945.

Stenen lå på gdr. Albert Kjærgårds mark og var fra gammel tid velkendt i Hald under betegnelsen "Den store sten" - og var omgivet af en vis mystik bl.a. fortalte sagnet, at der lå en skat begravet under den.

Fredag den 5. maj 1950 gravede entreprenør Max Boch stenen fri og transportererede den med tre traktorer og stort besvær til bestemmelsesstedet.

Den vejede næsten 8 tons og var tre meter høj. En stenhugger fra Randers kom og foretog indhugning af den, af provst Exner i Hald, forfattede tekst.

*"Tunge tider tyngede landet
danske drenges dåd for Danmark
kalder kommende slægter til kamp
for folkeslagenes frihed og fred
Gud til ære og pris
1940 — 1945"*

Ved byens sommerfest den 9. juli 1950 indviedes mindestenen. Lærer Mondrup, Stouby foretog afsløringen og provst Exner holdt mindetalen, hvorefter man sang 'Kongernes Konge'.

Om aftenen sluttede sommerfesten med friluftsspil og fakkeltog fra Festpladsen til Frihedsstenen, hvor lærer Sørensen holdt båletalen. Derefter var der kaffe i Forsamlingshuset.

Mindesten i Hald afsløret ved smuk Sommerfest.

Næsten alle Beboere i By og Omegn deltog.

Sommerfesten i Hald i Gaar blev en stor Festdag Saa godt som alle Beboere i Hald og Omegn var mødt. Festen indledtes med en March gennem Byen med Musik af Thorsø Drengeorkester til Pladsen ved den store Sten.

Her bød Entreprenør *Severin Larsen* velkommen, og man sang »Du danske Mand«. Lærer *Mon-drup*, Stouby, udtalte, at ved Rejsningen af Stenen er der vist en Samhørighed og Vilje til Samarbejde i hele Sognet. Den er et Symbol paa Frihed, som vi skønner mest paa, naar der er Fare for, at miste den. *Mondrup* mindedes de to unge Mænd fra Sognet, der var faldet i Kampen for Danmarks Frihed: *Frits Skipper* og *Karly Berthelsen*.

Derefter afslørede Stenen, der har følgende Indskrift: Tunge Tider tynged Landet, danske Drenge Daad for Danmark kalder kommende kommende Slægter til Kamp for Folkeslagenes Frihed og Fred, Gud itl Ære og Pris.«

Provst *Exner* talte ud fra Det nye Testamente, Hebræerbrevets 11. Kap. om Abels Kamp og Tro: Det er muligt at give Vidnesbyrd efter sin Død. De, der mistede Livet i Kampen for det, de elskede, taler endnu til os. Livet er ikke værd at leve uden Kærlighed,

men det er at stride og kæmpe og værne det, man elsker. Kristus satte Livet til, for at vi skulde være frie. Ud af hans Død vælder Livet frem.

»Indskrifterne maa ikke blive Løgne«.

Efter denne smukke Højtidelighed henligdes Festen til Bakkerne, der er en ideel Festplads, og som for første Gang blev benyttet. Ca. 75 Børn i fire Hold gav en Opvisning i Gymnastik under Ledelse af Lærer *Bisballe Jensen* og Frue.

Lærer *N. P. Ejerslev*, Mellerup Ungdomsskole, udtalte: I næsten alle Danmarks Byer er der rejst Mindesten, og det er vigtigt, at Indskrifterne paa disse Sten ikke bliver til Løgn for det danske Folk, men at de vedblivende er levende og fortsat taler deres tydelige Sprog.

Om Aftenen opførtes paa Fri-luftsscenen *Johanne Louise Heibergs* »En Søndag paa Amager«, der vakte stort Bifald. Sidst gik et Fakkeltog gennem Byen itl Stenen, hvor Faklerne kastedes i Baal.

Pastor *Sørensen*, Hald, holdt en manende Baaltale, og ved Midnatstid sang man »Altid frejdig«.

Formandens beretning 2016

v. Henning Rasmussen

Når vi nu står her og ser tilbage på året der er gået, kan det jo godt se ud som om der ikke er sket noget, det er værd at berette om i årets løb. Det kan desværre forstås negativt, men jeg vil dog hellere vælge at se positivt på det. Man kan selvfølgelig vælge at sige vi blot har fortsat arbejdet med registrering og opgradering af vore mange registreringer, men det er vel heller ikke så ringe endda? Jo, det kan da godt lyde lidt kedeligt, men er ret vigtigt for at flere og flere af vores mange registreringer bliver tilgængelige og lettere at søge på, når brugerne sidder derhjemme ved deres egen pc og søger på Arkiv.dk

Det gælder ikke mindst de mange billeder vi har allerede nu har gjort tilgængelige, (flere kommer til hver uge) da vi ved af erfaring, at det er noget der tit søges på. Det er vi selvfølgelig glade for, det viser os jo, at det vi laver bliver brugt til noget.

Det kan vi sige med sikkerhed, fordi i systemet (Arkibas 5) vi bruger nu til registrering, er det nu muligt at hente statistik ud, der f.eks. viser hvor mange søgninger der har været totalt i en given periode og man kan også se hvor mange gange der har været søgt på en enkelt registrering, det kunne være et billede!

Selv om jeg indledningsvis nævnte at der næsten ikke er sket noget i årets løb, vi var blot fortsat med det samme (kedelige) arbejde der nu engang må laves, så er der ved nærmere eftertanke, måske alligevel et par ting, som bør nævnes her. I løbet af februar har vi nemlig skiftet en del af vore gamle og utidssvarende skriveborde ud med nye (brugte) skriveborde, som betød en ændret indretning af kontoret til gavn for et bedre arbejdsmiljø for de frivillige medarbejdere. Dette gav så anledning til at flytte om på andre ting også, med det ekstra arbejde det medførte i form af, at det blev nødvendigt at omregistrere en del, men alt i alt synes vi dog det var umagen værd, og vil gavne os på længere sigt.

Lørdag d. 12. marts var der generalforsamling i Lokarkiver Østjylland, hvor vi er medlem. Det plejer at finde sted rundt omkring i regionen og giver gerne anledning til et besøg et eller andet som det pågældende arkiv nu vælger at vise frem, og også et besøg på det lokale arkiv plejer også at indgå, som en del af arrangementet. I år var det så vores tur til at bidrage som medarrangør.

Dagen startede med, at alle mødtes ved Støvringgård Kloster, hvor vi fik en rundvisning inde på klosteret, inkl. den gamle, smukke klosterkirke, her fortalte Rosa Helveg om klostret og dets historie.

Udenfor viste klosterforvalter Peter Christensen rundt og fortalte om driften af selve klostret og det tilhørende land og skovbrug.

Herefter besøgte deltagerne Nørhald Egns-Arkiv, hvor vi viste gæsterne rundt og havde en hyggelig snak med mange af dem. Mange gav udtryk for at de godt kunne lide det de så.

Dagen sluttede på Heidis Kro i Harridslev, hvor Lokalarkiver Østjylland var vært og her blev generalforsamlingen også afholdt.

Alt i alt kunne vi bagefter se tilbage på en hyggelig dag.

I vinterhalvåret 2015 til 2016 prøvede vi forsøgsvis at holde ekstra åbent et par timer en aften i hver måned, for at finde ud af, om der var et behov.

Vi evaluerede så da foråret kom, og det blev besluttet ikke at fortsætte med denne ekstra åbningstid, da det har vist sig, at der tilsyneladende ikke er et behov. Skulle der senere opstå et ønske, kan det jo genovervejes.

Også denne gang en stor tak for indsatsen og det gode samarbejde vi har haft, til de "unge" mennesker, frivillige såvel som bestyrelsen, der trofast møder op (næsten) hver torsdag. Jeg håber naturligvis det fortsætter mange år endnu.

MEN: Her en opfordring til jer derude. Der må da sidde et par stykker eller flere derude, som sikkert både har tid og kan bidrage med et eller andet, men som bare ikke lige har taget skridtet til at melde sig.

De fleste har ganske givet kompetencer vi kan bruge, enten det er som frivillig medarbejder, eller på sigt måske som medlem af bestyrelsen.

Selv om vi arbejder ganske seriøst, er det også hyggeligt at komme her om torsdagen, og vi mener da selv vi er nemme at omgås!

Derfor, kom ud af busken, vi ved jo godt, at ingen holder i al evighed, og vi vil derfor gerne have nye kræfter på plads og kørt ind, inden nogle af de nuværende måske vælger at stoppe af en eller anden grund.

Også tak til jer der støtter Nørhald Egns-Arkiv med medlemskabet, men også her en opfordring til at udbrede kendskabet til arkivet, og få flere til at melde sig som medlem.

Regnskab 1/10-2015- 30/09-2016

	indtægter	udgifter
kontant	602,00	
bank indestående	25.870,27	
saldo 01-10-13	26.472,27	
kontingent, gaver & egnbetaling	23.745,00	
salg af foto-kopier og bøger	1.650,00	
Tilskud fra kommunen	19.600,00	
Renter	62,28	
hævet i bank byttepenge til kassen	600,00	
Generalforsamling & foredrag		11.313,69
Arsskrift & porto		4.874,75
Drift & diverse		10.661,03
Kursus & kørsel		436,00
Materiel & Kontorartikler		18.774,63
Abonnementer & SLA		3.276,00
	72.129,55	49.336,10
kontant	2.117,00	
bank indestående	20.676,45	
saldo 30-09-14		
	72.129,55	72.129,55
	22.793,45	72.129,55

Regnskabet er revideret d. 6 - 10 - 2016

af: Bent Ollathinsen
Henning Skjelt

